

ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА Є НЕ ОБОВ'ЯЗКОВОЮ, ТОМУ ДИТИНУ ДО ЦИХ ЗАКЛАДІВ ХОДИТИ НЕ ЗМУСИШ. ТОЖ ПОТРІБНО СТВОРИТИ ТАКІ УМОВИ, ЩОБ У МАЛЯТ І ПІДЛІТКІВ ВИНИКЛО БАЖАННЯ СИСТЕМАТИЧНО ЇХ ВІДВІДУВАТИ

невеликих населених пунктах заклади не завжди можуть надати саме те, що буде бажаним для дитини.

— Якраз у позашкільній освіті реалізується право дитини на вибір, — зазначає Алла Дмитрівна. — Такого немає ні в одній іншій структурній ланці освіти. Наприклад, шкільна система є формалізованою, дитина там не має великого вибору. А в позашкільні кожен може реалізувати своє право на вибір педагога, одного чи кількох гуртків.

Справді, позашкільна освіта є не обов'язковою, тому дитину до цих закладів ходити не змусиш. Тож потрібно створити такі умови, щоб у малят і підлітків виникло бажання систематично їх відвідувати.

— А також потрібно готувати справжнього фахівця, викладача, організатора. До нього мають тягнутися діти, — впевнений ректор НПУ імені Михайла Драгоманова Віктор Андрущенко.

ПРОБЛЕМА - В КАДРАХ

На жаль, нині ще досить великим є розрив між рівнем сучасних світових наукових досягнень і кваліфікацією й

підготовкою викладачів-позашкільників. Аби зацікавити дітей, щоб вони були зорієнтованими на передові досягнення, необхідно підвищувати науковий і професійний рівень працівника позашкільця.

— Але підвищення кваліфікації кадрів можливе тільки тоді, коли ці кадри є, — зауважує Оксен Лісовий, директор Національного центру «Мала академія наук України». — Звісно, головне — це матеріально-технічна база і кошти, щоб залучити перспективних і креативних людей до роботи в позашкільній освіті. Нині наш заклад має і достатньо потужну базу. Зокрема, ми створили сучасні хіміко-біологічну і фізико-технічну лабораторії. Платимо непогану заробітну плату нашим педагогам. Та нині маємо проблему — бракує кваліфікованих, сучасних педагогів-позашкільників. Ми відчуваємо кадровий голод. У активних, мислячих молодих людей виникає велика потреба в освіті за профілем «позашкільна педагогіка». В кожній з областей є така проблема, адже нам усюди потрібно формувати штат висококваліфікованих спеціалістів.

ТУТ ВЧИТИМУТЬ НА ПОЗАШКІЛЬНИКА

— Необхідно відродити ті хороші традиції, які позашкільця вже мало, — зауважує Віктор Андрущенко. — Тому підготовка педагогів для позашкільної освіти є чи не найактуальнішим завданням для нашої держави.

НПУ імені Михайла Драгоманова протягом 2011 року відповідно до Указу Президента України «Про призначення грантів Президента України для підтримки наукових досліджень молодих учених на 2011 рік» проводив наукове дослідження «Розроблення змісту підготовки педагогічних працівників для позашкільної освіти в Україні». Під керівництвом ректора Інституту екології, економіки й права Олени Биковської дослідники науково обґрунтували і розробили структуру й зміст професійної підготовки педагогічних працівників для позашкільної освіти. Також створили сайт «Позашкільна освіта», навчальну програму «Теорія і методика позашкільної освіти» і навчальний посібник «Основи позашкільної освіти».

— Ми маємо на меті відкрити кафедру, потім розпочати підготовку фахівців, отримати державне замовлення, — ділиться планами Віктор Андрущенко. За його словами, після розробки науково-методичного комплексу цей досвід перейматимуть й інші вітчизняні заклади освіти.

— Під час роботи над цією навчальною програмою був створений науково-методичний посібник «Позашкільна педагогіка: теорія, історія, практика». Ми зробили все, щоб видати цю книгу, — говорить Оксен Лісовий. Він вручає примірник авторці — Тетяні Сущенко.

— Я впевнена, що позашкільна педагогіка має свої особливі закономірності, свій педагогічний процес, не схожий ні на який інший, — зауважує Тетяна Іванівна. — Він «настояний» на духовності. Вважаю, що ця презентація — результат «тесту» держави, що, зрештою зрозуміла важливість саме цієї системи освіти.

Упевнено можна сказати, що в більшості дітей є творче мислення і бажання самоствердитися. Однак часто буває, що дитина хоче творити, конструювати, розводити рослини, доглядати за тваринами... Та мрії так і залишаються недосяжними — у батьків не вистачає часу, щоб займатися з дітьми цими справами, часто бракує матеріалів чи приміщень. Тож, аби дитина не пішла «на вулицю», не переймала щось аморальне чи просто шкідливе і працюють заклади позашкільної освіти.

Формально середня школа контролює дитину близько 4 — 6 годин на добу. А що далі? — запитує Михайло Костицький, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, академік Академії правових наук України.

Водночас держава несе відповідальність за результати навчання і виховання своїх громадян. На думку Михайла Васильовича, однією з причин того, що тисячі дітей нині перебувають за колючим дротом і ще десятки тисяч стоять на обліку в міліції, є саме не найкращий стан позашкільної освіти. А кількість педагогів цієї ланки освіти і число людей, які працюють з неповнолітніми злочинцями, є взаємозалежними. Тобто, якщо економити на педагогах позашкільної освіти, то врешті-решт доведеться готувати спеціалістів для міліції та департаменту виконання покарань.

ТАКА ВАЖЛИВА ДОПОМІЖНА

Позашкільну освіту, попри її важливу роль, часто називають допоміжною.

— Треба змінити ставлення до цього великого освітнього явища, — впевнений Іван Бех, директор Інституту проблем виховання НАПН України. — Адже воно нині є недооціненим. Ця галузь освіти повинна стати центром, який інтегруватиме всю життєдіяльність дитини. Зокрема — шкільний навчальний процес.

Структура позашкільної освіти повинна бути синхронізованою зі шкільною освітою, вважає Іван Дмитрович. Адже середня освіта має різну мету для кожного шкільного року. Тому потрібно зважати не тільки на вік дитини, яка приходить до закладу позашкільної

освіти, а й на ті завдання, які ставить перед нею школа. Звісно, не треба забувати і про вікові особливості — працювати зі, скажімо, шестикласником варто зовсім по-іншому, ніж з учнем десятого класу.

Іван Бех зауважує, що нині є два фундаментальних підходи в сучасній освіті: діяльнісний і компетентнісний. Однак у школі дуже важко реалізувати обидва ці підходи.

— Якщо ми не розширимо рамки уроку і не виведемо за них дитину, то компетентнісний підхід ми не реалізуємо, — говорить Іван Дмитрович. — Добре, що нині наше суспільство є суспільством знань. Але ми маємо створити також суспільство генія практичної дії. А якщо не генія, то, принаймні майстра. Такі проблеми були і за радянської доби, є вони і тепер. У нас є хороші ідеї, методологія і теорії. Але завжди була слабкою практика.

Правильно організована робота в дошкільному закладі розв'язує проблему міцності знань. А саме цей показник — серед основних, що демонструють своєрідний «коефіцієнт корисної дії» шкільної системи освіти. Діти навчаються тут аж одинадцять років, тож треба подумати про те, щоб цей час вони використали максимально ефективно.

— Однак для більшості змін потрібні кошти, — зауважує директор Національного еколого-натуралістичного центру Володимир Вербицький. — Треба вирішити питання оплати праці керівника гуртка, щоб він отримував не менше за вчителя. І, звичайно, потребує оновлення матеріальна база.

ДИТИНА ОБИРАЄ САМА

— Насправді в Україні є дуже міцна система позашкільної освіти. Вона в нас збереглася в традиційному стані. Це — півтори тисячі позашкільних навчальних закладів комунальної і державної форм власності, — говорить Алла Середницька, начальник відділу позашкільної освіти, виховної роботи та захисту прав дитини Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. — Однак і досі є актуальними питання матеріально-технічного оснащення, оплати праці. Перспективи розвитку — в якості позашкільної освіти. А якісну освіту може забезпечити тільки висококваліфікований педагог.

За словами Алли Дмитрівни, однією з проблем є співвідношення того, що система може запропонувати родині і дитині, а також того, що вони хочуть отримувати в закладах позашкільної освіти. Наприклад, у